

Editorial

100 anys de Margalef. El rostre humà d'un ecòleg revolucionari

En homenatge a Ramon Margalef i com a contribució als actes commemoratius del centenari del seu naixement, la Societat Catalana de Fotògrafs de Natura de la Institució Catalana d'Història Natural va organitzar, el 18 de juny passat, aquesta sessió en format taula rodona, amb la col·laboració de l'Institut Botànic de Barcelona i la Fundació Carl Faust. Hi van intervenir Ramon Margalef Mir, Josep Maria Camarasa, Mercè Durfort i Albert Masó.

El fill de l'homenatjat, va explicar els orígens familiars, l'arbre genealògic i, sobretot, les inquietuds del Margalef adolescent, és a dir, dels anys 30 del segle xx. Va descriure les seves primeres aproximacions limnològiques, les primeres recollides d'algues, les primeres captures de papallones i, en definitiva, els primers contactes amb la natura. Aquest període acabà amb la mobilització militar al final de la guerra civil espanyola. Participà en la cruenta batalla de l'Ebre i com a anècdota, aprofità la situació per a prendre mostres biològiques del riu i, sortosament, tornà indemne. Ramon Margalef mostrà el més interessant del que ha trobat tot revisant el material que va deixar el seu pare a casa, sobretot els llibres i articles que llegia i que conformaren la seva formació inicial, així com les primeres observacions que va fer i els primers dibuixos. De tot això es van projectar nombroses fotografies.

Jospe Maria Camarasa, historiador de la ciència, se centrà en el jove Margalef, o sia, la seva formació i les primeres investigacions dels anys 40. Inicialment, Pius Font i Quer i Antoni de Bolòs l'acolliren al Jardí Botànic de Barcelona i Francesc Español al Museu de Zoologia. El 1942 publicà el seu primer llibret, que es titulava *Donde empieza la vida i tractava d'ecologia aquàtica*. En veure'l, Carl Faust, quedà admirat pels coneixements i l'empenta del jove Margalef i l'ajudà de manera decisiva, sobretot en l'estudi del plàncton, tant d'aigua dolça com marí. Després, Francisco García del Cid li aconseguí una beca del CSIC tot i que no tenia ni el batxillerat. El 1949 acabà la llicenciatura de ciències naturals i el 1951 obtingué el doctorat, arribant anys després a crear i dirigir el primer departament d'ecologia de l'estat espanyol, essent-ne el primer catedràtic (1967).

Mercè Durfort explicà que Margalef tenia una curiositat infinita per tot el que l'envoltava. També era un «manetes» en la confecció d'èstris de laboratori, com ara la construcció d'un microscopi monocular amb cambra clara incorporada, amb el qual va fer esquemes i dibuixos excel·lents, amb detalls que únicament es podien per-

Foto: Hines Gosalves

Revista Muntanya, número 930, any 143. Centre Excursionista de Catalunya, setembre de 2019. 82 p.

cebre després d'hores d'observació. A més, des de molt jove escrivia amb una claredat expositiva molt remarcable. Cal recordar que va desenvolupar tota la seva tasca docent i investigadora a Barcelona, malgrat les múltiples invitacions que va rebre per traslladar-se als Estats Units.

Cal destacar l'aplicació de la teoria de la informació en Ecologia, facilitant el maneig de milers de dades poblacionals. D'això va parlar en el discurs d'ingrés a la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona (1957), que ara s'ha reeditat en castellà i anglès. Va investigar especialment el paper que juga el fòsfor en els ecosistemes i és reconeguda la seva visió predictiva dels problemes de conservació de la natura. Considerava que els oceans tenien prou capacitat per resistir tot el que se'ls infligia (cal esperar que aquesta predicció es complexi). El seu llegat pot resumir-se en la creació d'una ampla escola d'ecòlegs dispersos per molts centres d'arreu del món i en la seva

producció científica. Els seus mèrits van tenir reconeixements internacionals i la seva petjada continua molt viva.

Finalment, Albert Masó parlà del món acadèmic i universitari a partir dels anys 70, quan va ser alumne seu, cosa que li va permetre reflectir el mètode científic i els procediments d'investigació del Dr. Margalef, no sense afegir-hi hilarants anècdotes sobre el seu caràcter, i no solament en el vessant científic, sinó també en l'humà. També va recordar frases cèlebres, com ara «La recerca ha de ser un joc perquè només jugant som feliços» o «No llegeixi massa, que només sabrà el que ha llegit. Vagi al camp i toqui l'arbre» o «Les fórmules de més de 10 cm són necessàriament falses».

Pels seus amplíssims coneixements del món natural, pel seu mètode científic, per les seves genialitats, per tot, podria ser que Ramon Margalef hagi estat no només un ecòleg universal, sinó l'últim gran naturalista. ■

Cursos naturalistes i sortides tècniques a projectes de camp

Seguiment d'indicadors ambientals a la fageda de l'Avenc (Tavertet)

El dissabte 29 de juny es va dur a terme la sortida per col·laborar en el seguiment d'indicadors ambientals a la fageda de l'Avenc, a Tavertet (Osona). Es van visitar tres fagedes per intentar recollir dades de la presència del cerambícid *Rosalia alpina*. En una d'aquestes fagedes es van observar forats d'emergència d'adults en troncs que s'hi van dipositar fa uns tres anys però no es va observar cap exemplar. La gestió d'aquestes fagedes és evident que no es fa pensant en la conservació d'aquesta espècie, ja que gairebé no hi ha fusta morta.

Durant les primeres hores nocturnes es va fer el cens ratpenats forestals i se'n van detectar cinc espècies. Atès

que la captura de ratpenats es va dur a terme al costat d'una bassa, al llarg de la nit es van poder observar també sis espècies d'amfibis, destacant el tritó verd i el tritó palmat. ■

Consulta sobre aspectes relacionats amb el medi ambient-Seguiment d'indicadors de sostenibilitat, 2018.

Seguiment del gall fer al Solsonès

El dissabte 10 i el diumenge 11 d'agost es va fer el cens de pollicades de gall fer a Prats de Bacies i a Estivella, a la zona de

Port del Comte (el Solsonès). Tot i que en aquesta zona és ben coneguda la presència de gall fer, les dades obtingudes mostren una contínua disminució de la població d'aquest tetraonid forestal. Només a Prats de Bacies es van trobar indicis de la presència de polls de gall fer, però dissortadament eren plomes d'un exemplar que devia haver estat depredat. A la zona d'Estivella, la més propera a l'estació d'esquí del Port del Comte no es va trobar cap resta ni observar cap exemplar, sembla que el continuat increment de les activitats en aquesta zona des de l'estació d'esquí així com l'ampliació de la zona urbanitzada poden afectar molt negativament la població de gall fer. ■

Delegació del Bages

Sortides naturalistes guiades

El Périgord Negre. La sortida del 21 al 24 de juny al Périgord Negre, al voltant dels rius Dordonya i Vézère en terres occitanes del sud-oest de França, va suposar un repte organitzatiu més propi d'una agència de viatges que no pas d'una entitat naturalista. Malgrat la novetat, tot va anar prou bé i d'acord amb el programa dens.

El motiu principal del viatge va ser l'art rupestre de la prehistòria; és a dir, les manifestacions d'art i de pensament simbòlic més antigues que han perdurat i, com a mínim les de les coves de Lascaux i de Rouffignac, indiscutiblement belles. L'art rupestre del paleolític dibuixa, pinta o grava grans mamífers –braus, cavalls, mamuts, cérvols, rinoceronts llanuts, bisons... – que forçosament havien de tenir alguna significació simbòlica o religiosa desconeguda actualment o escenes de caça. L'humanisme neix del naturalisme.

Mamut a la cova de Rouffignac

La cova de Lascaux, al municipi de Montignac i coneguda amb el sobrenom de la Capella Sixtina de la prehistòria, va romandre quasi completament tapada durant mil·lennis fins a la seva descoberta l'any 1940. Té només uns 80 metres de longitud, però al seu sostre s'hi han comptabilitzat fins a 1.963 unitats gràfiques entre pintures i gravats, de les quals 915 corresponen a animals, la majoria d'ells de grans proporcions i magnífica factura. La datació de les pintures indica uns 17.000 anys d'antiguitat. La pintura utilitzada es feia amb minerals: diòxid de manganès per al negre i òxids de ferro per als vermells, marrons i ocres. Per tal de preservar les pintures i a la vegada permetre que puguin ser admirades sense limitacions, se n'ha fet una reproducció excel·lent al centre de visitants Lascaux IV.

La cova de Rouffignac, coneguda amb el sobrenom de la cova dels 100 mamuts, té uns 8 km de galeries amples i a diferents nivells, eixutes des de fa milers d'anys, que s'endinsen a la roca calcària farcida de nòduls de sílex. No és estrany doncs que els humans del Paleolític la visitessin, tal com havia fet anteriorment l'ós de les caveres. La cova de Rouffignac té molts dibuixos en traç negre i molts gravats, però no pas prop de l'entrada com caldria esperar, sinó molt endins. Com a Lascaux, el motiu són els grans mamífers, especialment mamuts dels quals se n'han comptat 158 representacions.

Destaca un sostre que originalment estava a només un metre del terra, ple de bells dibuixos de grans proporcions. Cal entendre que no tan sols les figures representades, sinó que també el lloc on estan situades tenia algun sentit que se'n escapa. La visita turística-cultural es fa amb els passatgers còmodament instal·lats en trens elèctrics descoberts, mentre el guia local explica exactament què cal veure a cada lloc. Aquí sí –i és un dels pocs llocs del món on es permet– es veuen els dibuixos i gravats originals d'uns 13.000-15.000 anys d'antiguitat; la raó d'aquesta permissivitat és la gran magnitud i fondària de la cova que estableix les condicions de l'aire, la il·luminació puntual només durant el temps que dura la visita i el control sobre els visitants mercès al tren. A més, també ben endins de la cova, les parets de les galeries estan plenes d'esgarrapades paral·leles i verticals fetes per óssos de les caveres amb les urpes, mentre que el terra mostra espais arrodonits i enfonsats, com llits o nius, on aquests óssos, ara extingits, havien hibernat.

Les Eyzies de Tayac és un poble arretrat sota una llarga balma a la vora del riu Vézère i completament bolcat en l'estudi de la prehistòria. A les Eyzies hi ha la balma de Cro-Magnon, l'indret on l'any 1868 el geòleg Louis Lartet va desenterrar els esquelets fossilitzats dels que van passar a denominar-se homes de Cromanyó, les primeres poblacions europees d'homes moderns, *Homo sapiens sapiens* com nosaltres, vingudes d'Àfrica. Els fòssils de la balma de Cro-Magnon estan datats d'uns 28.000 anys enrere. Homes de Cro-Magnon deuriem pintar Lascaux.

Les Eyzies de Tayac

A més de ser conegut per la prehistòria, el Périgord ho és també per la seva gastronomia, particularment pels tres plats del menú *périgourdin* –el foie-gras d'oca, la cuixa d'ànec rostida i el pastís de nous– i per la tòfona negra.

Com és sabut, les tòfones (*Tuber* sp.) formen micorizes amb alzines i roures, però també amb avellaners i avellaners turcs, nogueres o castanyers. Requereixen un sòl calcari, com el del Périgord o el d'indrets de Catalunya, Aragó, Sòria o Navarra on també es cultiven tòfones. Les tòfones madures fan una olor penetrant, com de terra humida, però

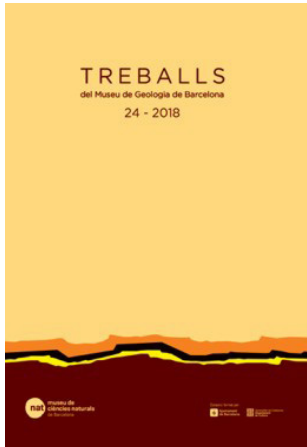

Cavall a la cova de Lascaux

Himantoglossum hircinum

(Continua)

Treballs del Museu de Geologia de Barcelona, núm. 24, 2018.

el nostre olfacte mediocre no és capaç de detectar-les. Per això ens cal recórrer al d'altres espècies que el tenen més desenvolupat: un gos tofonaire –la millor opció–, un porc o un senglar –el disseminador natural de les tòfones però de mal convèncer perquè no se'n mengi tantes com en troba– i la mosca de la tòfona (*Suilla gigantea*) que, si hi és, cal fixar-se a quin punt torna amb insistència –només com a mètode alternatiu. Era temps de collita de la tòfona d'estiu (*T. aestivum*), menys apreciada que la tòfona negra, d'hivern o del Périgord (*T. melanosporum*). Tot això va explicar-nos-ho monsieur Edouard, de la Truffière de Péchalifour, i va demostrar-ho Farah, la gosseta tofonaire. Al primer rodal de roure la gossa no va assenyalar cap punt perquè, si hi havia tòfones d'estiu, encara no eren prou madures; en canvi, al següent indret sí que va indicar exactament i sense dubtar dues tòfones que en Julián va tenir el goig de desenterrar. Excel·lent demostració! A canvi, Farah, l'estrella de l'espectacle, va rebre la recompensa acordada.

El Périgord Negre mima el seu paisatge verd, sense estridències de modernitat. Es miri allà on es miri, el paisatge del Périgord és un mosaic equilibrat de boscos, pastures, rius i camps i, escampats aquí i allà, palaus amb jardins, castells de conte i cases antigues de pedra amb teulades altes on viu gent que treballa la terra, vetlla els arbres tofonaires i cuida els animals. A més, a la vall de la Vézère hi ha llargues balnes habitades des de temps immemorial. Al Périgord, tota activitat humana és en favor del paisatge natural.

El carpí (*Carpinus betulus*), un arbre semblant per les fulles a l'om però en realitat de la família betulàcies, ocupa la major extensió de bosc; però no és pas l'únic arbre, l'acompanyen el roure pèrol (*Quercus robur*) –la roureda de roure pèrol és aquí la vegetació potencial dels indrets amb sòl profund–, alzines als solells rocosos, cirerers, moixeres de pastor, castanyers als sòls descarbonatats, nogueres cultivades i molts arbres més. Vam impregnar-nos d'aquest paisatge verd i endreçat durant la caminada fins al castell de Commarque, prop de les Eyzies. D'entre les plantes observades cal fer esment de l'espectacular orquídia *Himantoglossum hircinum*, raríssima a Catalunya, que destaca pel seu port gran i pel label de les flors llarguissim, en forma de cinta cargolada de 5-6 cm.

Sarlat-la Canéda és la capital del Périgord Negre, allà on es fa mercat, on es reuneixen els tofonaires i on hi ha les esglésies més grans. Es tracta d'una ciutat de regust antic, amb un centre històric de cases de pedra i fusta exquisidament conservat. Qui sigui insensible a la crida del paisatge harmoniós, de l'art en temps del Paleolític i de la bona cuina, finalment es rendirà davant de

la bellesa dels pobles i ciutats del Périgord, particularment de Sarlat.

Com que el Périgord queda lluny del Bages, va caldre fer de la necessitat virtut. Als viatges d'anada i tornada es va fer parada i fonda, respectivament, a les ciutats de Cahors i de Moissac, ambdues del camí de Sant Jaume. Cahors està instal·lat a la península delimitada per un estret meandre del riu Lot i comunicat per l'esplèndid pont medieval de Valentré. Moissac és a la riba nord del riu Tarn, poc abans de la confluència amb la Garona. A més de l'abadia de Sant Pere amb el seu claustre, a Moissac destaquen dos llargs ponts de moltes arcades sobre el Tarn que a cop d'ull es veuen semblants: el de Napoleó, sobre el qual circulen vehicles, i el de Cacor, sobre el qual circulen vaixells i bicicletes. En realitat, l'anomenat pont de Cacor és l'aqüeducte per on el canal de la Garona creua el riu Tarn. El canal de la Garona més el de Midi units a Toulouse constitueixen el canal dels Dos Mars, una fantàstica obra d'enginyeria hidràulica del segle XVII que permet la navegació de petits vaixells entre l'Atlàntic i el Mediterrani creuant tot el Migdia francès; a més, disposa a la seva vora d'una còmoda i agradable via verda, ombrejada per plàtans, per a caminants i ciclistes.

Quatre dies de viatge estrenyen la convivència. D'entre les estones i rialles compartides brilla la celebració de la nit de Sant Joan al càmping La Ferme de Villeneuve, una revetlla sense foc ni petards, però amb un bon sopar *périgourdin* ben regat amb vins locals, amb coca i cava, bingo i regals, en un indret de vista excel·lent.

ICHN-Bages a la Truffière de Péchalifour

La sortida va tenir doncs una mica de tot, i una bona dosi del millor art prehistòric per ajudar-nos a comprendre la singularitat del captament de la nostra espècie. ■

Vall de Sorteny. El dissabte 20 de juliol, coincidint amb les llargues i multitudinàries curses de muntanya Andorra Ultra Trail Vallnord, hi hagué la sortida naturalista a la vall de Sorteny, de la parròquia d'Ordino (Andorra).

El govern d'Andorra va establir, l'any 1999, el seu primer parc natural a la Vall de Sorteny per protegir la seva riquesa florística i la bellesa paisatgística que se'n deriva. L'espai catalogat de Parc Natural de la Vall de Sorteny és de 1.080 ha, el parc natural més extens d'Andorra, i s'hi han comptat per ara unes 800 espècies de plantes, la majoria de

Arxiv del Centre Excursionista de Terrassa, 2018, 5a època, número 5. Juny de 2019.

distribució boreo-alpina, oròfits europeus o endèmiques del Pirineu. L'orientació d'est a oest fa la vall més lluminosa, té el pic de la Serrera per capçalera i queda tancada al sud per la serra de l'Estanyó. Les roques d'aquest tram de Pirineu són metamòrfiques del grup de les metapelites.

Las ruta pel Parc Natural de Sorteny, iniciada i acabada a l'entrada controlada de l'aparcament de la Canya de la Rabassa, poc més amunt del veïnat Serrat, consistí en l'ascensió clàssica fins a l'Estanyó amb la tornada voltant pel refugi de Sorteny.

Poc més amunt de la sortida es troba el jardí botànic, un espai que recrea algunes comunitats vegetals del Pirineus –el prat de sudorn, la landa de ginebró, la vegetació de les tarteres...– mitjançant les plantes que en són més característiques. El jardí botànic va anar molt bé per introduir moltes de les plantes que es van anar trobant durant el recorregut.

La pujada fins a l'Estanyó, malgrat significar un desnivell considerable de 600 metres, és distreta i agradable perquè transcorre majoritàriament per espai obert de prats esquitxats de flors que canvien contínuament amb l'alçada, amb les condicions d'humitat del sòl, d'inclinació, d'insolació o de proximitat de la roca, a més de canviar segons la intensitat de pastura i dels imponderables atzars de la natura. També hi ha trams de matollars de neret i bàlec i boscos ombrívols de pi negre amb bedolls. D'entre el devesall d'herbes, les que més es van fer veure amb flors grogues van ser les dues espècies de gencianes de port gran, la genciana vera o groga (*Gentiana lutea*) amb pètals quasi lliures de color groc taronja i la de Burser (*G. burseri*) de corol·la campanulada de to groc llimona, l'arnica (*Arnica montana*) amb els seus grans capítols i popular per les seves propietats medicinals, l'hipèric maculat (*Hypericum maculatum*) semblant al pericó (*H. perforatum*) de terra baixa i que s'identifica pels puntets negres als pètals, algunes ranunculàcies com *Ranunculus auricomus* i el rovell d'ou (*Trollius europaeus*) als prats, *Caltha palustris* als rierols, la tora pirinenca (*Aconitum pyrenaicum* ssp. *lamarckii*) de flors zigomorfes d'un groc pàl·lid als herbassars i la pulsàtil·la groga (*Anemone alpina* ssp. *apifolia*) amb la majoria d'exemplars lluint ja els llargs plomalls dels fruits. Completant la paleta de colors destacaven el lliri dels Pirineus (*Iris latifolia*) de flors violeta, la bistorta (*Polygonum bistorta*) amb l'espiga de flors rosades, el granat intens de les inflorescències esfèriques de la pimpinella (*Sanguisorba officinalis*) i de l'all junciforme o cebollí (*Allium schoenoprasum*) i la magnificència de les umbel·les de la pampa (*Heraclium sphondylium*), blanques i planes, i del coscoll (*Molopospermum peloponnesi-*

acum), verdes i esfèriques. Les herbes més vistoses un dia determinat no ho són pas sempre, ni són per força les dominants al lloc; unes setmanes enrere ens hauríem fixat segurament en les flors blanques d'*Anemone narcissiflora*, en la flor capcota de la dent de ca (*Erythronium dens-canis*) i haguéssim trobat florits el neret (*Rhododendron ferrugineum*) i el bàlec (*Genista balansae*); això però no parlar de les plantes amb flors anemògames discretes com les gramínies, els *Carex* o bé de les paradelles (*Rumex* sp.).

Però les dues plantes que més il·lusió va encomanar llur descoberta foren el marcòlic groc (*Lilium pyrenaicum*) –ningú pot ignorar l'esclat de bellesa d'un marcòlic groc florit– i l'eswèrtia (*Swertia perennis*), una gencianàcia de flors estrellades morades que creix als mulladius, perquè Eswèrtia és el nom de la coral del Centre Excursionista de la Comarca de Bages.

A l'estiu, nombrosos llangots salten als prats subalpins; tanmateix són difícils de veure en detall perquè després del salt queden camuflats entre les herbes. En vam identificar dues espècies: *Gomphocerus sibiricus*, típic dels prats pirinencs que es caracteritza perquè els mascles tenen les tíbies de les potes davanteres eixamplats com a reclam sexual, i *Stethophyma grossum*, propi d'indrets amb aigua entollada i vistós al combinar bandes longitudinals verdes, negres i vermelles.

L'Estanyó queda situat a 2.340 metres d'altitud, en una cubeta de sobreexcavació d'un circ glacial voltat de crestes que té al pic de l'Estanyó (2.915 m) el seu punt més alt i a la collada de Ferrerols (2.533 m) el pas muntanyenc més assequible. Els esforços participants de la marató de muntanya es van dirigir cap a la collada, mentre nosaltres deixàvem la pujada ja per completada.

Faltava encara una descoberta d'aquelles que esborren el record dels esforços esmerçats en aconseguir-la. En un mulladiu prop del refugi borda de Sorteny on prosperen l'orquídia maculada (*Dactylorhiza maculata*), múltiples espècies de *Carex* i les violes d'aigua (*Pinguicula grandiflora* ssp. *grandiflora* i probablement també *P. vulgaris*) que atrapen amb les fulles enganxoses i digereixen insectes petits, vam trobar *Drosera rotundifolia*, en la que va ser per a tots els assistents la primera observació d'aques-

Gentiana lutea

Gentiana burseri

Marcòlic groc

Eswèrtia

Gomphoceris sibiricus

Stethophyma grossum

ta petita i curiosa planta carnívora vivint espontàniament. *Drosera rotundifolia* consta d'una roseta de fulles rodones, d'1-2 cm de diàmetre, atenuades cap un pecíol llarg, amb la particularitat que aquestes fulles tenen una munició de tentacles vermells dirigits enfora i acabats amb una gota de líquid atractiu i enganxós. Quan un insecte es posa a la fulla, hi queda atrapat i en comença la digestió. *Drosera rotundifolia* i *Pinguicula* sp. obtenen dels insectes que atrapen el nitrogen que manca a les aigües oligotròfiques de les mulleres on viuen.

El Pirineu amb bon temps d'estiu és sempre una delícia pel naturalista, més encara a les valls de reconeguda riquesa florística. Així va ser, essencialment, l'agradable excursió per la vall de Sorteny.

En acabar la caminada vam celebrar la cloenda del curs 2018-2019 de sortides naturalistes de la ICHN-Bages, la 15ena temporada consecutiva, amb un berenar amb coca, fruita i un cava fresc que venia

molt de gust en aquella tarda calorosa. Finalment es va desvelar la incògnita del motiu de merchandising del 2019: unes gorres de material *thinsulate* amb el nom i l'anagrama de la ICHN brodats, per voltar per les muntanyes en temps de fred i neu.

Ignorant el reclam comercial d'Andorra, tornem ben satisfets per l'excursió a Sorteny, pel berenar ben servit i, sobretot, per l'alta participació aconseguida a totes les sortides del curs que acabem. ■

Vall de Sorteny

Fe d'errades

La crònica de la sortida a la plana de la Cerdanya, publicada a l'anterior NOTÍCIES, núm.144, descriu erròniament la presència d'*Adonis pyrenaica* al turó de Baltarga. En realitat la planta del turó de Baltarga és *Adonis vernalis*, de floració primaveral i de distribució estepària pel Mediterrani Oriental i Àsia amb localitats esparses fins a la península ibèrica, no pas *A. pyrenaica*.

L'existència d'una població d'*A. vernalis* al turó de Baltarga estava ja ben documentada i publicada (Xavier Font i altres); simplement, aquesta notícia de la Cerdanya no havia arribat a la gent de la delegació del Bages.

Lamentem l'error, el corregim i agraïm a qui ens ho ha fet notar. ■

Visites a la Manresa Desconeguda

La delegació del Bages de la ICHN ha contribuït a la preparació i al guiatge de la descoberta de les construccions de pedra seca, en el marc de les populars Visites a la Manresa Desconeguda del programa de Festa Major. La visita va portar el dilluns 26 d'agost a una bona colla de participants organitzats en grups horaris al tram final de la vall de Rajadell, en terme municipal de Manresa, a veure terrasses, escales, barraques de vinya, tines i el pou de glaç de l'obaga de l'Agneta, tot construït amb la tècnica ancestral de la pedra seca ben encaixada i a adonar-se com el treball

amb pedra seca modela el paisatge i el fa productiu. ■

Saltador en una marge de pedra seca a la vall de Rajadell

Delegació de la Garrotxa

Sortida a la teixeda de la Cot

El dissabte 15 de juny va tenir lloc una visita a la població de teixos de la Cot (la Garrotxa). Aquesta activitat s'emmarca dins una sèrie de sortides per la Garrotxa amb l'objectiu de conèixer l'estat dels principals rodals de teix (*Taxus baccata*). Les teixedes mediterrànies són considerades un hàbitat d'interès comunitari prioritari i el teix és un arbre molt longeu que té un especial interès ambiental, cultural i terapèutic. Les anteriors visites varen tenir lloc a la zona de l'Orri on hi ha el teix monu-

(Continua)

mental, a Sant Martí del Corb i a can Turó, a Sant Privat. En totes les zones podem veure arbres grans i altres de joves, i es comen- ten les mesures de conservació a través de diferents projectes ja que és una espècie en

regressió. En la sortida de la Cot hi varen participar més de vint persones i es va fer un itinerari circular per apreciar teixos aïllats i rodals de teixos dins el bosc mixt i la fageda del vessant nord. ■

Delegació d'Osona - GNO

Represa de les activitats del Grup de Naturalistes d'Osona

Després de l'èxit de la sortida de libèl·lules del juliol passat, aquest setembre es reprenen les sortides naturalistes del cicle «Descobreix els sistemes naturals 2019». La primera serà una sortida de geologia sobre els esculls coralins, el 21 de setembre, seguida d'una sortida nocturna sobre ratpenats, el 27 de setembre.

Els projectes també continuen en marxa. Ja es pot consultar la memòria anual del **Projecte Atles d'Orquídies d'Osona**, mentre que els voluntaris del Projecte Gat Fer ja han anat retirant totes les càmeres de la campanya 2019 i durant aquesta tardor s'analitzaran els resultats obtinguts.

De moment, **us avancem un vídeo** que resumeix la tasca que es fa per millorar el coneixement del gat salvatge. ■

Delegació de la Serralada Litoral Central

Projecte Fonts, nous resultats

En un article publicat recentment a la revista *Functional Ecology*, s'aporta informació nova de com la història evolutiva, el clima i la química de l'aigua condicionen els trets de les molles de les comunitats fontinals de Catalunya.

Per dur a terme aquest estudi es van analitzar 30 espècies de molles recol·lectades a més de 300 fonts i 17 trets fent servir mètodes estadístics i filogenètics comparatius. Els resultats indiquen que les formes de vida i, especialment, els trets morfològics de les molles estan ben preservats filogenèticament i que varien seguint els gradients de conductivitat de l'aigua i del clima. Les molles que viuen en fonts de clima càlid i sec i de les quals brolla aigua d'alta conductivitat sovint formen coixinets, tendeixen a ser més denses, absorbir

menys aigua i a tenir fil·lids més allargats. La tendència oposada, amb molles de fil·lids més grans i amples que formen gespes altes, es troba en fonts de clima fred, humit i de les quals brolla aigua de baixa conductivitat.

S'han trobat evidències d'un potencial gradient d'esclerofília en els trets de les molles que podrien estar relacionats amb els constrenyiments físics i fisiològics imposats per la química de l'aigua de les fonts. Les investigacions descriuen un gradient d'esclerofília que opera al llarg d'un gradient de conductivitat de l'aigua

de les fonts, similar al que trobem en plantes vasculares en un gradient de sequera.

Podeu **consultar l'article** al web de la British Ecological Society. ■

Tronades científiconaturalistes

A l'última tronada abans de l'aturada estival, el dia 3 de juliol, Oriol Cano ens va parlar sobre la introducció de la gambúsia com a organisme per controlar els mosquits com a lluita contra la malària. Cap a inicis del segle xx es va descobrir que la transmissió de cer-

tes malalties com la malària o la febre groga era a través dels mosquits. Per lluitar contra les malalties es van assecar aiguamolls, es van utilitzar grans quantitats d'insecticides i es va promoure la introducció de depredadors dels mosquits. Des dels Estats Units

Natura Catalana, La lettre des Réserves Naturelles Catalanes, número 37. Agost de 2019. 12 p.

es va iniciar un programa per introduir la gambúsia per tot el país. Posteriorment es va enviar un estoc de 400 peixos cap a Espanya per copiar l'èxit. Durant el trajecte, la majoria de peixos van morir, quedant-ne només 14 que es van adaptar i es van enviar a les zones amb llacunes i aiguamolls d'Europa.

Estudis fets per veure la interacció amb les espècies endèmiques mostren que la gambúsia és molt voraç, menjant fins i tot els ous de fartets i samarucs. De totes maneres, en condicions de molt alta salinitat fartets i samarucs estan afavorits.

Com a resum, és molt difícil erradicar la gambúsia perquè competeix directament amb les espècies autòctones en condicions

habituals, quedant les espècies autòctones restringides en hàbitats molt poc favorables.

La «tronada» comptà amb una desena d'assistents. ■

Grup de treball Grup Orquidològic de Catalunya

Sortides orquidològiques

Enguany el GOC ha realitzat diverses sortides centrades en l'estudi i l'observació d'orquídies, tot seguit es detallen algunes de les dades obtingudes.

Serra de Miralles (l'Anoia). El 4 de maig passat va tenir lloc la sortida a la serra de Miralles. Es va trobar un punt nou d'*Orchis olbiensis* i *Orchis dysris* i *Orchis forestieri*, encara amb alguna flor, fins a arribar a l'objectiu a la zona propera a l'Agulla Grossa de Miralles, on es va trobar *Orchis olbiensis* (diversos punts), *Limodorum abortivum* (en poncelles), *Gymnadenia conopsea* (algunes ja traient la inflorescència), *Neottia maculata*, *Ophrys forestieri*, *Cephalanthera longifolia* i *Ophrys passionis*. A la tarda, part dels assistents van continuar cap a la zona del castell de Queralt, on s'havia vist anys enrere un exemplar d'*Orchis purpurea*, però no va ser possible retrobar-lo, tot i localitzar-se dos punts nous de *Orchis olbiensis*.

Serra del Cadí. La sortida a la serra del Cadí va tenir lloc el 8 de juny i es van visitar diverses localitats. A Adraén (l'Alt Urgell), es va observar *Orchis spitzelli*, *Dactylorhiza* sp., *Platanthera chlorantha*, *Gymnadenia conopsea* i altres plantes interessants com pedònies, muguet i pingüícula comuna. Entre Adraén i el coll de la Trava, al sector de l'Alt Urgell es va observar *Cephalanthera longifolia*, *Cephalanthera damasonium*, *Neottia ovata*, *Orchis mascula*, *Gymnadenia conopsea* i *Platanthera chlorantha*. Del coll de la Trava a Feners (el Berguedà), les espècies observades van ser: *Ophrys insectifera*, *Ophrys apifera*, *Neottia nidus-avis*, *Cephalanthera longifolia*, *Cephalanthera damasonium*, *Neottia ovata* i *Dactylorhiza fuchsii*.

Aiguamolls de l'Empordà. El dissabte 25 de maig va tenir lloc la sortida de prospecció als Aiguamolls de l'Empordà, concretament a zones properes a Castell d'Empúries. Es van prospectar zones amb presència d'*Anacamptis laxiflora*, *Anacamptis palustris* i *Platanthera algeriensis*, però no se'n van trobar. En canvi, sí que es va trobar amb certa quantitat *Ophrys apifera* i *Serapias lingua*. A la tarda, els assistents que van anar fins a Salses van observar: *Platanthera algeriensis*, *Anacamptis palustris*, *Serapias vomeracea*, *Ophrys apifera*, *Anacamptis pyramidalis*, *Himantoglossum hircinum* i *Serapias lingua*.

Anoia. El dia 2 de juny es va fer la sortida conjunta amb el Grup d'Orquídies de l'Anoia. Es va visitar un sector del nord de la comarca, al costat de la carretera de les Maioles, a tocar del parc edíl·lic. Les espècies observades van ser: *Gymnadenia conopsea*, *Platanthera bifolia*, *Ophrys scolopax*, *Ophrys lutea*, *Ophrys arnoldii*, *Epipactis kleinii* i *Limodorum abortivum*.

La Noguera. La sortida amb el grup d'estudi de les orquídies de la Noguera va

tenir lloc el 15 de juny. Les espècies vistes van ser les següents: *Neottia ovata*, *Neottia nidus-avis*, *Ophrys catalaunica*, *Ophrys insectifera*, *Ophrys subinsectifera*, *Platanthera bifolia*, *Platanthera chlorantha*, *Gymnadenia conopsea*, *Limodorum abortivum*, *Cephalanthera rubra* i *Dactylorhiza fuchsii*.

Riu Daró. El 22 de juny es va fer la última sortida oficial del GOC-ICHN per visitar

les *Spiranthes aestivalis* del riu Daró a Sant Sadurní de l'Heura (el Baix Empordà). Se'n van veure forces, la majoria a mig florir, d'altres en poncelles i un petit grupet amb alguna flor passada. També es van observar dos exemplars de *Limodorum*, amb flors força passades, que gairebé segur que deuriem ser de l'espècie *abortivum*. ■

Les orquídies a Ornitho

Des de la posada en marxa del grup taxonòmic d'orquídies a la plataforma de ciència ciutadana Ornitho, el 2017, s'hi han entrat un total de 18.420 observacions, i les orquídies ja són el quart grup en nombre d'observacions darrere d'ocells, papallones i mamífers. Aquestes observacions es reparteixen en 2.628 el 2017, 3.861 el 2018 i 4.070 el 2019, a més d'unes 8.000 observacions provinents de l'Atles d'Orquídies d'Osona. Totes aquestes dades corresponen

a 91 espècies i subespècies diferents d'orquídies, i han estat recollides per més de 180 observadors. Aquesta plataforma sembla que s'està consolidant per a la recollida d'observacions d'orquídies, i properament es preveu poder entrar-hi les observacions recollides en els atles comarcals d'orquídies de la Garrotxa, el Ripollès i el Solsonès, contribuint així a aglutinar la major part de dades d'observacions d'orquídies de Catalunya. ■

Societats adherides

Grup Mineralògic Català. Conferències Mineralògiques de Tardor

El Grup Mineralògic Català organitza un nou cicle de «Conferències mineralògiques de tardor». Les sessions previstes enguany començaran el divendres 15 de novembre amb la conferència «Fonaments bàsics de la difracció de raigs X i l'espectroscòpia Raman per a l'estudi de minerals», que anirà a càrrec de Jordi Ibáñez Insa, de l'Institut de Ciències de la Terra Jaume Almera-CSIC.

La sessió «Del Marroc a les Açores rere els minerals» anirà a càrrec de Joan Rosell, membre del GMC i de la ICHN, i tindrà lloc el divendres 29 de novembre.

«La classificació i estudi dels minerals en una aproximació associativa» és el títol de la darrera sessió, que anirà a càrrec de Marc Campeny del Museu de Ciències Naturals de Barcelona i tindrà lloc el divendres 13 de desembre.

Totes aquestes sessions es duran a terme a la seu de l'IEC i començaran a dos quarts de vuit del vespre. El cicle inclou també una visita guiada a l'Institut de Ciències de la Terra Jaume Almera-CSIC, que es preveu dur-la a terme el dimecres 4 de desembre. ■

Representants en organismes i institucions

Junta de Protecció del Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà

A la reunió de la Junta de Protecció del 25 de juliol passat, es va presentar la memòria d'activitats de 2018 del Parc, del tot continuïsta i comparable amb la de l'any anterior. El cens d'ocells mostra una lleugera recuperació d'algunes espècies que nien als Aiguamolls, com ara la cigonya, l'agró roig, la fotja, el cames llargues, el gaig blau, etc., a causa de les mesures d'exclusió del senglar i del visó americà que ha dut a terme el parc, i també com a conseqüència de la instal·lació de caixes niu. Tanmateix, les poblacions d'altres espècies continuen disminuint, com la polla blava, o han desaparegut, com és

el cas del bitó. El cens d'ocells hivernants, com en els darrers anys, va ser baix, de manera similar al que succeeix a bona part de la Mediterrània occidental.

Es va informar del control de la població de daina, molt estable darrerament, i per això no es va dur a terme cap acció de captura o de caça. Pel que fa als senglars, tot i una lleugera davallada en el seu nombre, segurament a causa de la sequera, es creu que el nombre d'individus és de 2,5 per km², una xifra massa elevada i que causa problemes a l'agricultura i accidents a la carretera. Al

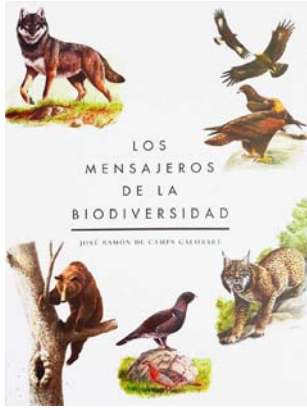
Foto: Miquel Alberto

José Benlloch, alcalde de Vila-real; Ricard Guerrero; i Albert Masó.

Ricard Guerrero, Premi Ramon Margalef a la Investigació Científica

Després d'haver rebut aquest premi els doctors Ramon Folch, Josefina Castellví, Joandomènec Ros i Jorge Wagensberg, enguany s'ha atorgat al Dr. Ricard Guerrero, soci de la ICHN i membre de l'IEC. L'acte de lliurament va tenir lloc el 13 d'abril a l'auditori de Vila-real en el transcurs del XVI Simposium Internacional de Natura i Fotografia, que organitza EDC-Natura-Fundació Omacha.

Ricard Guerrero és biòleg i prestigiós investigador de comunitats de microorganismes en les primeres etapes de vida a la Terra i dels primers ecosistemes. Catedràtic de microbiologia i expert en Ecogenètica, va ser molt influït en la seva formació per Fernando González Bernáldez i precisament per Margalef. És un dels màxims impulsors a escala mundial de l'ecologia microbiana. Autor de nombrosos articles científics, també és un gran divulgador. Dels nombrosos guardons destaca el prestigiós Glaxo Smith Kline International Member of the Year de l'American Society for Microbiology.

Los mensajeros de la biodiversidad. Ed.: JOSÉ RAMON DE CAMPS GALOBART. És una obra divulgativa que tracta de la nostra biodiversitat a partir de preguntes als experts en deu espècies emblemàtiques de la fauna ibèrica.

2018, i per primer cop, també hi va haver a les carreteres del parc, accidents per col·lisió amb cabirols, els quals provindrien del cap de Creus.

També es va comentar que la qualitat de l'aigua, la qualitat hidromorfològica i l'estat ecològic de la xarxa fluvial del parc era entre regular i dolenta. Malauradament, el parc no pot controlar bona part de les variables que influeixen en aquests índexs, com ara l'excés de fofats a l'aigua.

Quant al seguiment de les papallones diürnes, l'àrea del Cortalet porta ja 27 anys de mostrejos continuats i és el territori amb seguiment més antic de Catalunya; malauradament les xifres indiquen un cert augment en la quantitat d'individus, però una davallada en la seva diversitat; potser el canvi d'ús d'alguns prats de dall, que s'han reconvergit en camps de blat de moro i de gira-sol en pot haver estat la causa. La direcció del parc vol intentar revertir aquesta situació en el futur mitjançant l'afavoriment de la implantació de noves closos.

Per acabar, la direcció del parc va informar sobre el nombre de visitants del Parc, 248.000 l'any 2018, i sobre diverses actuacions de desenvolupament sostenible en què participa.

La Junta va mostrar la seva preocupació per les noves espècies invasores detectades dins

el territori del parc natural, concretament, l'oca egípcia, el cranc blau americà o el coipú, que ja ha començat a fer danys als arrossars de la comarca. La direcció del parc va comentar que ja realitzen algunes mesures de control.

D'altra banda, es va aprovar per la Junta el Pla de gestió de la Reserva Natural Integral 1, anomenada dels Estanys, un pla molt ben estructurat on s'hi detallen accions concretes i objectius avaluablem periòdicament, així com l'adquisició de nous terrenys. Aquest pla, que representa una fita molt important per la gestió dels Aiguamolls, permetrà posar en marxa els objectius prioritaris establerts un cop arribin els futurs pressupostos del parc natural.

Referent a la possible nova urbanització al municipi de Pau, que posaria en perill la connexió entre el Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà i el cap de Creus, el director general de Polítiques Ambientals i Medi Natural va informar que l'Ajuntament de Pau no té cap intenció de promoure cap nova urbanització al seu poble.

Finalment, es va tornar a plantejar la preocupació dels representants dels propietaris per la recuperació, per part del Consorci Costa Brava, d'un pou construït els anys 80, i pel funcionament de manteniment d'uns altres 2 pous existents. Per això, s'acordà demanar a l'ACA més detalls sobre el volum d'extracció i la periodicitat de l'extracció d'aigua. ■

Junta de Protecció del Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa, tinguda el 24 de juliol de 2019 a Can Jordà (Santa Pau)

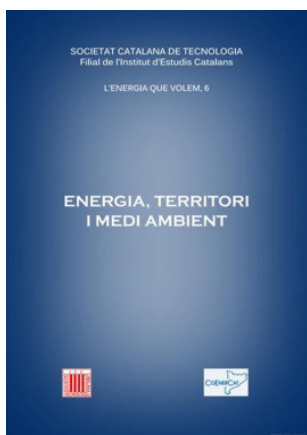
Aquesta primera reunió de la Junta de Protecció de l'any 2019 va tenir lloc el passat 24 de juliol i va ser presidida per Ferran Miralles, director general de Polítiques Ambientals i Medi Natural. No es va poder parlar del pressupost ni de programa d'actuació, perquè la Generalitat segueix amb el pressupost prorrogat. En els darrers quatre anys només l'any 2017 es va aprovar pressupost, cosa que ha comportat que la participació a les juntes rectores hagi decaït molt. De fet, en aquesta ocasió la participació fou mínima, amb l'absència notòria del representant del Departament d'Empresa i Coneixement (que acull la Direcció General de Turisme), tot i que en la reunió es van tractar temes relacionats amb l'ús públic i el turisme del parc.

El director del parc va fer una llarga explicació de l'ús públic de les tres reserves naturals més concorregudes: la Fageda d'en Jordà i els volcans Croscat i Santa Margarida. Les dades mesurades amb comptadors mostren que el nombre de visitants ha anat creixent. A la Reserva Natural del Volcà Croscat s'ha passat dels 49.000 visitants del 2015 a uns 51.000 el 2018. Al camí Joan

Margall de la Reserva Natural de la Fageda d'en Jordà, d'uns 99.000 visitants el 2015 s'ha passat a uns 111.000 el 2018. A més, uns 400 vehicles creuen cada dia la reserva per accedir a la Cooperativa La Fageda. A la Reserva Natural del Volcà de Santa Margarida, on fa només mig any que es mesuren els visitants, s'estima que en rep un terç més que el Croscat.

També es varen debatre i acordar noves condicions per a la renovació de l'autorització a l'empresa que gestiona el vol de globus, vigent des de 1992, atès l'augment de la demanda i les incidències generades per vols més baixos als autoritzats.

Josep Maria Mallarach, representant de l'IEC, s'interessà pels impactes que l'ús públic creixent té en la flora i el paisatge d'aquestes reserves naturals i recorda el prec que ha anat fent, cada any, des del 2001, de poder disposar d'indicadors de l'estat de conservació del patrimoni natural i les seves tendències abans de prendre decisions. El director del parc va admetre que no tenen dades, però que ho estan estudiant i afegeix que acaba de posar en marxa una

Energia, territori i medi ambient. Societat Catalana de Tecnologia, Institut de Recerca i Estudis Catalans. 2019.

unitat d'avaluació interna, amb dues persones dedicades a ple temps al tema i poder impulsar l'avaluació, així que confia que cap a final d'any es disposi d'indicadors de l'estat de conservació per a tots els espais naturals protegits adscrits a la Generalitat de Catalunya.

El director del parc també exposa les modalitats de regulació adoptades al Crosbat, l'evolució de les esllavissades de la gredera, l'erosió del trepig en els camins, l'accés irregular per la part baixa, així com les deficiències de les instal·lacions del centre de visitants de can Passavent i també les mesures adoptades a l'aparcament de l'accés de la Fageda d'en Jordà. Explica els projectes de millora previstos a les grederes del Crosbat i els aparcaments de Santa Margarida i fageda d'en Jordà, en el cas que es pugui disposar de recursos econòmics per a dur-los a terme. Finalment, informa del nou carril bici, que s'ha construït paral·lel a la carretera Olot-Santa Pau, en un sector, i seguint camins veïnals en altres, que és previst inaugurar el mes de setembre.

Atès que es planteja la demolició de Can Passavent, Josep Maria Mallarach comenta que estaria bé replantejar la situació del nou equipament fora de la reserva natural, i que seria desitjable no deixar-hi accedir ciclistes. Afegeix que el criteri principal, a les àrees de reserva natural sotmeses a un ús públic tan gran, hauria de ser el de naturalitzar-les. Els equipaments necessaris no s'haurien de situar dins de les àrees de reserva, sinó al seu perímetre, i dimensionar els accessos i aparcaments de manera que s'impedeixi la massificació. ■

Comissió de Política Territorial i Urbanisme de Catalunya

Entre els diferents temes tractats en la darrera sessió de la Comissió el passat 30 de juliol, cal destacar l'acord d'iniciar la formulació del Pla director urbanístic de la terminal logística intermodal del Port de Barcelona. El desviament de la desembocadura del riu Llobregat 2,5 km cap al sud, culminada al setembre de 2004, va permetre incrementar la superfície del Port fins les 1.100 ha. L'àmbit de planejament que ara es proposa, d'unes 300 ha, se situa en l'antiga llera del riu Llobregat.

El pla preveu considerar tota l'antiga llera com a sistema portuari i inclourà un sector a l'altra banda del riu, on es concentraran les zones verdes que s'haurien de crear,

cosa que incrementarà el grau d'ocupació de la zona de l'antiga llera i preservarà com a zones verdes uns espais on ja no es pot construir.

A partir d'aquesta reunió, es podrà consultar al [web de la Comissió](#) el vídeo del desenvolupament de la sessió. Possiblement aquesta sigui una bona mesura de transparència, especialment quan en diverses ocasions s'havia demanat que les actes de les reunions recollissin de manera més detallada les intervencions dels diferents membres de la Comissió en relació amb els projectes que es proposen, atès que sovint les seves opinions no hi quedaven ben reflectides. ■

Parlament de Catalunya

En nom de la Plataforma en Defensa del Patrimoni Natural de Catalunya, un representant de la ICHN va comparèixer al Parlament de Catalunya, el 23 de juliol passat, en relació amb la Proposició de llei de creació de l'Agència de Patrimoni Natural. En aquesta compareixença, les diverses persones convidades van coincidir a reclamar una agència més potent i transversal en millorar la composició del Consell de Direcció, donant major relleu al sector acadèmic i conservacionista, i a garantir un finançament de l'Agència que permeti dur a terme realment les seves funcions.

Més concretament es va insistir també en

altres qüestions: pel que fa a la proposta actual la protecció de les espècies sembla que es menystingui i que les funcions de l'agència se centrin més en la protecció dels espais, especialment si són espais naturals de protecció especial (parcs naturals, reserves, etc.); també es dona un cert tractament especial als espais forestals i a l'administració forestal, com si se'ls hagués de reconèixer un privilegi que no tenen els altres espais naturals; les qüestions de denúncies i sancions continuen sense resoldre's adequadament; es reclama que es retin comptes periòdicament a la societat de la feina feta i dels resultats obtinguts, que no es limiti a fer pública la relació anual d'activitats; etc. ■

Recull de legislació

Andorra

Decret legislatiu del 19-6-2019 de publicació del text refós de la Llei general d'**ordenació del territori i urbanisme**. BOPA núm. 57 de 26 de juny de 2019.

(Continua)

Ens estem quedant sols

Debat sobre el darrer informe d'avaluació global de la Plataforma Interdepartamental sobre Biodiversitat i Serveis Ecosistèmics (IPRES)

Ja es poden veure els **vídeos de les presentacions** fetes a la jornada «Ens estem quedant sols?» que va tenir lloc el passat 21 de juny a l'IEC.

Seminari El patrimoni geològic en la gestió del territori

Dimarts, 22 d'octubre de 2019, de 10 a 18 h, a la seu del CEINR (carrer Sant Miquel, 44; Ribes de Freser). Organitzat per Quera, Grup de Conservació.

Per a més informació i inscripció, escriu a l'adreça: quera.geoconservacio@gmail.com o truqueu al telèfon 669314491 (Llorenç).

Vols rebre el NOTÍCIES més aviat, en color i amb enllaços als documents anunciats?

Contacta amb la Secretària de la Institució (ichn@iec.cat) i demana la versió en format pdf!

Segueix-nos al **Facebook**.

Amb el suport de

Generalitat de Catalunya
Departament de Territori i Sostenibilitat

fundada el 1899

ICHN
Institució Catalana d'Història Natural

Filial de l'Institut d'Estudis Catalans

Redacció: ICHN
C. del Carme, 47
08001 Barcelona
Tel. 933 248 582
Fax 932 701 180
A/e: ichn@iec.cat

A/I: <http://ichn.iec.cat>

Imprimeix: IMPREMTA BADIA, SL
ISSN: 2339-5672
Maqueta: Albert Beltran
Dipòsit Legal: B.39829-1995

Decret, del 3-7-2019, d'aprovació del **Reglament de caça**. BOPA núm. 61 de 10 de juliol de 2019.

Decret del data 3-7-2019 relatiu als vedats temporals de caça i a les zones d'activitat humana per a la **temporada de caça** 2019-2020. BOPA núm. 61 de 10 de juliol de 2019.

Ordre ministerial de data 3-7-2019 relativa a la **temporada de caça** i als plans de caça per al 2019-2020. BOPA núm. 61 de 10 de juliol de 2019.

Catalunya

LLEI 3/2019, del 17 de juny, dels **espais agraris**. DOGC núm. 7900 de 19 de juny de 2019.

DECRET 153/2019, de 3 de juliol, de gestió de la fertilització del sòl i de les **dejeccions ramaderes** i d'aprovació del programa d'actuació a les zones vulnerables en relació amb la contaminació per nitrats que procedeixen de fonts agràries. DOGC núm. 7911 de 5 de juliol de 2019.

ACORD GOV/108/2019, de 23 de juliol, pel qual s'aprova la modificació dels estatuts del Consorci per a la Protecció i la Gestió de l'Espai d'Interès Natural de l'**Alta Garrotxa** i el seu text refós. DOGC núm. 7925 de 25 de juliol de 2019.

País Valencià

ORDRE 1/2019, de la Conselleria d'Agricultura, Desenvolupament Rural, Emergència Climàtica i Transició Ecològica, de veda per la qual es fixen els **períodes hàbils i les normes de caça** a les zones comunes, i s'estableixen altres regulacions en els vedats de caça i zones de caça controlada a la Comunitat Valenciana, així com mesures de control o de possible erradicació de larruí (*Ammotragus lervia*). DOGV núm. 8591 de 15 de juliol de 2019.

Estat espanyol

Orden TEC/596/2019, de 8 de abril, por la que se modifica el anexo del Real Decreto 139/2011, de 4 de febrero, para el desarrollo del Listado de Especies Silvestres en Régimen de Protección Especial y del **Catálogo Español de Especies Amenazadas**. ■

Agenda

Delegació del Bages

Cicle de sortides naturalistes

Dissabte 5 d'octubre de 2019, **El Roc d'Auró i el Cogulló d'Estela, des del santuari de Corbera (Berguedà)**. Recorregut en temporada de bolets pels Rasets, l'àrea més amunt de Queralt i abans dels Rasos de Peguera on despunten cims esmolats i brolla la font de Tagast.

9 de novembre de 2019. **El riu Ges, de Sant Pere de Torelló a Vidrà (Osona)**. Itinerari per una vall fluvial verge amb visita al Salt del Molí.

Cal inscriure-s'hi a través de l'adreça ichnbages@gmail.com o del telèfon 933 248 582.

Delegació d'Osona

Sortides naturalistes 2019-2020

21 de setembre de 2019, de 10 a 14 h, La geologia i els fòssils. Descoberta de l'escull coral·lí de Collsuspina a Moià.

27 de setembre de 2019, de 19 a 23 h, **Nit dels ratpenats**.

5 d'octubre de 2019, sortida matinal, **Dia Mundial dels Ocells**.

19 d'octubre de 2019, de 9 a 14 h, **Descobrim el que trepügem!**

Cal inscriure-s'hi a través de l'adreça info@museudelter.cat o del telèfon 938 515 176.

Grup de treball Societat Catalana de Fotògrafs de Natura

Dimarts 15 d'octubre de 2019, sessió audiovisual conjunta SCFN - GOC **Fotografia d'orquídes**, a càrrec de membres dels dos grups.

Han col·laborat en la redacció d'aquest NOTÍCIES:

Jordi Badia, Antònia Caritat, Jordi Corbera, Marcos Fernández, Josep Germain, Josep Antoni Ignacio, Josep Maria Mallarach, Albert Masó, Gabriel Mercadal, Anna Montesinos, Xavier Oliver, José A. Ortiz Cortecero, Montse Porta, Lluís Salvador, Guillem Torner, Lluís Vilar, i Marc Vilella.